

után, az üressé lett színpadon, enyém a végszó, az ironikus társaslélektani *kommentár*. A végszó-ra egy összevarrt fekete-piros pólóban jövök be. Úgy gondolom ez a *jelzés* is a kommentár része. Hogy színész vagyok-e abban a pillanatban, vagy pedagógus – ez meg az értelmezés része. Az Arany János-i szövegből adódó rálátás és ironikus többlet – szerintem – a felnőtté.

A csoportos *játszom-narrálom-játszom formában*, a szövegből eredeztethetően elemelt és arra visszautaló *helyzetekben* pl. vasárnapi istentisztelet; lábteniszeccs B-közép összecsapással) – úgy érzem – *örömteli biztonságban* érezték magukat a játszó, figyelmüket sem terhelte meg annyi elem, mint a Lúdas Matyiban.

Visszatekintve és összegezve majdnem azt mondhatom, hogy a gyerekszínjátásban azoknak a problémáknak a lehetséges megoldási kísérletei érdekelnek leginkább, amelyeket az idézett Drámajátékos-látélet fölvet. Továbbra is izgat a történetmesélés hogyanja, s izgat, hogy közben történet és csoport is akarja egymást. Izgat az elbeszélte-leírt szó metamorfózisa, ahogy pl. egy csángó népmese bekezdéseiből a színpadi érzékiség nyelvén létrejön egy új világ. Izgat persze az egészen újszerű is, csak még „*nem tudom, hogy mire várok, de ha meglátom, felismerem*” (Európa Kiadó).

Egyelőre marad a jó öreg epika. Lábunk a következő lajtorjafokon. Szeptemberben elindulunk, hogy a mindenféle pláza- és plazmasárkányoktól visszaszerezzük a meséinket. A műhelynapló következő oldala egy csángó mesefüzérről szól majd...

Tíz királyfi és a kiskondás

Kómíves Zoltán

Szín: erdei tisztás

VARJÚ Mit látsz Matyi?

SZAJKÓ (*Kintről, egyébként az előadás során egyszer sem jelenik meg, csak a hangja hallható. Szavanként hosszan elnyújtva*) Egy naaagy...!

ÖKÖRSZEM Jaja! Ne!

SZAJKÓ Egy nagy semmit!

VARJÚ Az már valami! Gömbölyű és hömbölög?

SZAJKÓ Nem.

VARJÚ Karikós és görög?

SZAJKÓ Nem!

VARJÚ Hát akkor mit csinál?

SZAJKÓ Megmondom, ha ideér!

ÖKÖRSZEM (*reszketve, egy ismert gyerek dalocska dallamára*) Csak a vadász ne jöjjön, csak a vadász ne jöjjön!

VARJÚ Ne citerázz, ne dudorássz, Hétrövid Ökröcském, egyet se félj, míg engem látsz!

ÖKÖRSZEM Igen, úgy lesz, Dolmi bácsi.

A balkáni gerle érkezik

GERLE Jó napot kívánok, tessék mondani, ez itt a Balkán?

VARJÚ Nem, kedves. Ez itt a Lázár Ervin-erdő, se nem négyszögletes, se nem kerek.

GERLE Akkor milyen?

VARJÚ Ilyen is, meg olyan is. Általában erdő. Semleges. Kegyedben kit tisztelhetünk?

GERLE Ó, de modortalan vagyok! Gerle vagyok, Balkáni gerle.

VARJÚ Szármait csőrözöm, akkor talán mi is bemutatkoznánk. Ott fenn a lombok közt ő a szemünk, a Szajkó, másként Mátyás madár, de nekünk csak Matyi.

GERLE Nem látom.

VARJÚ Ez természetes, szármait csőrözöm, ő az őrszem, ezért álcázza magát és olyan ügyesen csinálja, hogy már mi sem látjuk.

GERLE Soha?

VARJÚ Soha. Mi több, ő sem látja önmagát. Egyszer kereste a tükörképét a patak vizében, de nem találta.

GERLE Borzalmas.

VARJÚ Kiskegyed úgy gondolkodik, mint a felnőttek. Azt hiszik, hogy mindig látszani kell. Ha nem is látszik valami, attól még létezik, de ez már filozófia. De folytatva a bemutatkozást. Én nemes, nemzetes, paszományos, négyszáz éves család sarja, a dolmányos varjú vagyok. Az egyszerűség kedvéért csak Dolmi bácsi.

ÖKÖRSZEM (*súgva a gerléhez*) Egy szavát se tesszen hinni, a nagyapja vetési varjú volt vidéken, egy kukoricatáblán, az apja meg vendéglátóipari szakmunkás, azaz pincér egy negyedosztályú büfében.

VARJÚ Mit sugdolódzol, Kisbarom?

ÖKÖRSZEM (*önérezetesen*) Engem be se mutattál!

VARJÚ Ó, ó, ó! Micsoda málór. Látja, kedves, ő például látszik egy kicsit és mégis rendre megfeledekzem róla. Mutatkozz be gyorsan!

ÖKÖRSZEM Szem.

GERLE Angol?

ÖKÖRSZEM Nem.

GERLE Amerikai?

ÖKÖRSZEM Nem.

GERLE Hát akkor micsoda?

ÖKÖRSZEM Ökör. Ökörszem, de egymás közt csak Hétrövid Ökröske, másként Kisbarom.

VARJÚ Így hát mi lakjuk ezt az erdőt: Matyi, Ökike és Dolmi bácsi. A három jó madár.

SZAJKÓ Riadó, riadó! Veszély közeleg!

VARJÚ Hol? Mi az? Ki az?

ÖKÖRSZEM Jaj, ne!

SZAJKÓ De igen. A tíz királyfi közeleg.

ÖKÖRSZEM Vadászok!

SZAJKÓ Kezükben szörnyű fegyverek. Dugóspisztoly, bodzapuska, légyecsapó, bolhacsúzli.

Madarak el. Megérkezik a tíz királyfi

1. KIRÁLYFI Na mostan akkó' mi van?
2. KIRÁLYFI Mé' mindig én? Honnét tudjam?
3. KIRÁLYFI Mivégre es jöttünk?
4. KIRÁLYFI Huzigáljunk sorsot!
5. KIRÁLYFI Aztat meg minek?
4. KIRÁLYFI Hogy megtudjuk, hogy miért es vagyunk itten, te banga. Sorsot huzigálunk s amék a rövidebbjét húzza, az megyen vissza ja palotába.
6. KIRÁLYFI Aztat meg minek?
4. KIRÁLYFI Hogy megkérdezze, hogy minek es jöttünk ide, te féleszű.
7. KIRÁLYFI Jó, jó, de ha útközben elfelejti?
8. KIRÁLYFI Feliratja a homlokára.
1. KIRÁLYFI A nyelvére.
9. KIRÁLYFI Úgy jó lesz.
10. KIRÁLYFI Az ám, csakhogy egyikünk se tud olvasni.
2. KIRÁLYFI Naná, 'szen minden kerál hivatalbú alfabéta.

A Kiskondás érkezik, kezében karikás ostonnal

KISKONDÁS Adj isten, úrfiak! Úgy látom ugyancsak gondban vannak.

1. KIRÁLYFI Ez meg kicsoda?

KISKONDÁS A kiskondás volnék, jó uram. Simon, ama tudós mágus után, aki szemben Krisztus urunkkal, a tudományát pénzért árulta.

2. KIRÁLYFI Ha úgy vagyon, ahogy mondod, akkor talán te tudol nekünk segíteni.

KISKONDÁS Aztán mi gondjuk felségteknek?

3. KIRÁLYFI Na, idefigyelmezzél te Simon, te kiskondás, te tudományos! Aztat mondjad meg nekünk, hogy mi mostan miért vagyunk itt?

KISKONDÁS Egyszerű a válasz, jó uram!

4. KIRÁLYFI Ki vele!

KISKONDÁS Fejenként egy pénz az ára. Tizen vannak felségtek, így összesen tíz pénz a válasz. És az egészet előre kérem.

A királyfiak összedugják fejüket, tanakodnak, veszednek, majd nagy nehezen összeadják a pénzt és a Kiskondás kezébe nyomják

1. KIRÁLYFI Na?

KISKONDÁS (az érméket harapdálja, hogy valódiak-e)

Ja, a válasz. Felsőgtek vadászni jöttek. Úgy bizony. Va-dász-ni!

2. KIRÁLYFI Az istállóját, hogy ez nekünk nem jutott eszünkbe!

3. KIRÁLYFI Hogy gyöttél rá te gyerek?

KISKONDÁS Nagyon egyszerű. Felsőgteknél fegyverek vannak. És hát itt gyülekeznek az erdőben.

4. KIRÁLYFI (bizonytalanul) Akkor talán lássunk neki!

5. KIRÁLYFI Hogyan?

1. KIRÁLYFI Mit hogyan?

5. KIRÁLYFI Hogy kék vadászni?

KISKONDÁS (félre) Újabb tíz pénz se jtekek.

6. KIRÁLYFI Én, én, én!

7. KIRÁLYFI Mit te?

6. KIRÁLYFI Én, én, én!

8. KIRÁLYFI (egy pillanatra befogja a száját) Most mond!

6. KIRÁLYFI Én tudom. Szóradozzunk szíjjel! Fejemben van már, az udvari fővadász installációja. Szóradozzunk széjjel, így kell kezdeni!

9. KIRÁLYFI Akkor mire várunk, rajta!

Ahelyett, hogy szétszóródnának, tétován toporognak és kérdőn merednek egymásra

2. KIRÁLYFI Már megint én! Miért pont én?

1. KIRÁLYFI Akkor együtt!

2. KIRÁLYFI Naná, enmagamban nem tudok széjjelszóradozni.

EGYÜTT Akkor együtt, rajta! (Egyszerre meglódulnak, össze-vissza szaladgálnak a színpadon, aztán ismét bolyba tömörülnek)

1. KIRÁLYFI Na, még egyszer!

EGYÜTT Rajta! (Ugyanaz történik, mint az előbb)

1. KIRÁLYFI Baj van, baj van.

10. KIRÁLYFI Mi a baj?

EGYENKÉNT (láncszerűen halad tovább a kérdés) Mi a baj? Mi a baj?

1. KIRÁLYFI Nem tudunk széjjelszóradozni.

KISKONDÁS Bölcs gondolat.

1. KIRÁLYFI Te itt?

KISKONDÁS Ahol a baj, ott a segítség.

2. KIRÁLYFI Akkor ki vele! Hogyan kell széjjelszóradozni?

KISKONDÁS Tíz pénz az ára. És előre kérem.

3. KIRÁLYFI Kék nekünk szétszóradozni?

4. KIRÁLYFI S kék nekünk vadászni?

KISKONDÁS Tíz pénz.

A Királyfiak vonakodva, morgolódva összeadják a kért összeget

KISKONDÁS Akkor kezdetjük. Lazítsák el végtagjaikat felségtek, hogy mozgatni tudjam az úrfiakat, mert amint látom, szóból sem értenek.

Egyenként félkörbe állítja a királyfiakat, háttal a nézőtérnek. Amíg egyet beállít, addig a többi rendezett sorban, kíváncsiskodva követi. Csakhogy amint egyet beállított, és a következőt kivezeti a sorból,

addig a beállított királyfi a sor végére áll. Így aztán mire a Kiskondás kialakítaná a félkört, addigra ismét az összes királyfi a háta mögött tömörül

KISKONDÁS Ejnye, a keservit! Egy disznóba több ész szorult, mint fenségtek tíz fejébe! Ne már, hogy én fizessek, de ha fizetnék is kinek, a jó tanácsért? Kevés az okosság?! Jöjjön az ostor, csördüljön a karikás, az soroljon rendet!

Cserdít egyet a karikás ostorával. A királyfiak szétrebbenek a szélrózsa minden irányába

KISKONDÁS (még egyszer cserdít) Mehetnek fenségtek, isten kegyelmével! Mehetnek vadra!

A királyfiak eltűnnek a színről. A Varjú, a Gerle és az Ökörszem érkezik

VARJÚ Mit látsz Matyi?

SZAJKÓ (a kacagástól, dadogva, alig érthetően) Se... se... semmit?

VARJÚ (értetlenül) Semmit?!

ÖKÖRSZEM Jaj ne!

GERLE Mi olyan mulatságos? (Magának) Ez tényleg nem a Balkán.

SZAJKÓ A röhögéstől könnyezik a szemem, nem látok semmit.

GERLE Ó, micsoda erdő, a Lázár Ervin-erdő! Itt még a semmi is mulatságos.

VARJÚ Ne szórakozz, Matyikám! Őrségben vagy, nem cirkuszban.

SZAJKÓ (még mindig nevetve) Nem hiszitek el, ezek a királyfiak egymásra vadásznak. Az egyik légyecsapóval fejbe csapta a másikat, az lecsúzlizta a harmadikat. A negyedik... (Csörömpölés, kialszik a fény) ...Riadó, fedezékbe, feküdj!

1. **KIRÁLYFI** (kintről) Mék vót az a marha, amék lecsúzlizta a Napot? Igazijja vissza, mer' csirgöre húzom a filét!

SZAJKÓ Riadó, fedezékbe, feküdj!

A madarak hasra vetik magukat és befogják a fülüket. Óriási csattanás. Peckesen belép a Kiskondás és hatalmasat cserdít a karikás ostorával. Táncolva jön be

SZAJKÓ Az ötödik kezében most robbant fel a puska...

KISKONDÁS Van én nékem hús pénzem
Butaságon nyertem
Nem ott az ész
Ahol a pénz
Kondám, házam, kertem
A hús pénzből futja
Ahol nincsen igazság
Okosság a boldogság
Kacsaringós útja.
Hová jutna a világ
Ha butaság nem volna.

Egyenként beszállingóznak a királyfiak. Csapzottak. Az arcuk maszatos, a ruhájuk szakadt

1. **KIRÁLYFI** Te mit löttél?
2. **KIRÁLYFI** Tégedet.
3. **KIRÁLYFI** Hát te mit löttél?
3. **KIRÁLYFI** Magamat.

1. **KIRÁLYFI** (a többihez) És ti?

TÖBBIEK (egymás szavába vágva) Ő engemet. – Én őt.
– Mi őket. – Ők minket. – Mi magunkat.

TÖBBIEK (összeverekednek) Nem úgy volt! – De igen!
– Ti magatokat, mi őket!

1. **KIRÁLYFI** Állj, elég! Bakot se löttünk. Indulás haza!

2. **KIRÁLYFI** Előbb számoljuk meg egymást!

3. **KIRÁLYFI** Aztat meg minek?

2. **KIRÁLYFI** Tényleg minek?

4. **KIRÁLYFI** Huzigáljunk sorsot!

5. **KIRÁLYFI** Minek?

4. **KIRÁLYFI** Amék a rövidebbet húzza, az megy vissza a palotába.

1. **KIRÁLYFI** Elég, elég! Ezt a lépést kihagyhatjuk.
Ezért külön ne fizessünk! Számoljuk meg egymást!

7. **KIRÁLYFI** Miért?

1. **KIRÁLYFI** Csak!

7. **KIRÁLYFI** Az már más! Hogy ki vagyunk-e mind a tízen... Szóból ért az ember.

A királyfiak sorba állnak. Kilép az első és számolni kezd. A végén bmondja: Ez csak kilenc. Gyorsuló ritmusban kilép a többi, számol és bmondja a kilencet

1. **KIRÁLYFI** Tízen számoltunk tízszer kilencet. Az meg hogyan lehet? Hol vagy Simon? Hol vagy, te tudományos?

KISKONDÁS Ahol a pénz.

1. **KIRÁLYFI** Tudom, tíz píz és elsőbbrre kéred.

KISKONDÁS Nem is olyan buták Fenségtek. (A királyfiak a markába számolják a pénzt)

KISKONDÁS No, akkor kezdhetjük! Méltóztassanak Fenségtek bebújni ebbe a borzlyukba!

A királyfiak egyenként bebújnak a lyukba, aztán iszonyú tülekedés, ütések, rúgások, verekedés hangja bentről. A királyfiak egyenként repülnek ki a lyukból. A kiskondás számol

KISKONDÁS 1, 2, 3... (Tízíg számol)

BÜDÖSBORZ (pizsamában jelenik meg, felgyűrt ingujjal) Magam is annyit számoltam.

1. **KIRÁLYFI** Ki ez a marha?

KISKONDÁS A бүдösborz.

2. **KIRÁLYFI** Mi baja velünk?

BÜDÖSBORZ Én éjjel dolgozom, nappal alszom. Engem ne zavarjon egy sem, ha király is, hát még ha tíz is! Morcos vagyok!

3. **KIRÁLYFI** Aludni éjjel kék.

BÜDÖSBORZ De nem nekem.

4. **KIRÁLYFI** Aztán meg miért nem?

BÜDÖSBORZ Mert bennem van tartás, meg ilyesmi. Mert a varjú, az a tanyasi Bonviván azt mondta, hogy бүдös vagyok, amikor a macája, a Hétrővid Ökröske a bundámat tetvézte. Na, mondok magamnak, бүдös vagyok, ám legyen! Akkor majd dolgozok éjszaka, hogy ne zavarjak senkit. Mert bennem van tartás, meg méltóság, meg ilyesmi. No, alásszolgája! Megyek aludni.

1. **KIRÁLYFI** Még egy szóra, Simon! Te tízünkre számoltál tízet, mi tízszer számoltunk magukra kilencet, az meg hogy lehet?

KISKONDÁS Egyszerű a válasz, kisúrfi! Mert fenségtek közül aki számolt, az magát nem számol-

ta. Kapaszkodjanak fenségtek az ostorsíjba, mert még elveszendnek nekem az útban! Isten segedel-mével indulunk haza.

Kivonulnak a színről

VARJÚ Elmentek.

GERLE (*kis kofferrel érkezik*) Akkor én most elbúcsúznék.

VARJÚ Hová, hová, kisasszony, ilyen hamarjában?

GERLE (*pironkodva*) Nem kisasszony, asszony. Hív a Balkán, vár a párom, két szalmaszál fészken, árva két tojásom. Költeni kell, hív a Balkán, vár a párom. (*Gerle el*)

VARJÚ Ha én ezt tudom! A fene sem udvarolt volna ennyit egy kéttojásos családjának!

ÖKÖRSZEM És én?! Itt vagyok neked én, Dolmi bácsi!

VARJÚ Na, ja. (*Szajkóhoz*) Mit látsz Matyi?

SZAJKÓ (*elnyújtva*) Aaa.....

ÖKÖRSZEM Jaj ne!

SZAJKÓ A Kiskondás ül a kispadon, egy gazdag porta előtt és pipázik. Hét béres lesi a parancsát. A kamrában meg ménkű sok a disznó. Nem egy konda, hanem három, de lám, ott távolabb a völgyben még harminchárom!

VARJÚ És még mit látsz?

SZAJKÓ A tíz királyfit. Ott ülnek mind az iskolában. Olvasnak, írnak, számolnak.

ÖKÖRSZEM Jaj ne! Mi lesz velünk, ha ezek kiokosodnak?

VARJÚ (*egykedvűen*) Levadásznak minket. (*Sóhajtva*) Mi lesz veled erdő, Lázár Ervin-erdő?

ÖKÖRSZEM Jaj, mit tesz az okosság?!

VARJÚ Egyfelől jót.

ÖKÖRSZEM Másfelől meg rosszat.

VÉGE